

ОРДЕНИ КРАЉА АЛЕКСАНДРА ORDERS OF KING ALEXANDER

Љубазношћу госпође Миле Пилетић, нашег члана, познатог стручњака за фалеристику и дугогодишњег куртоса фалеристичке збирке Војног музеја, у прилици смо да се позабавимо проблемом одликовања која је за живота поседовао и носио краљ Александар Први.

После злочиначког атентата у Марсеју, у организацији вечних сарадника – Усташа, “Македонствујушких” и Бугара, одликовања покојног Краља предата су Војном музеју, и уведена у Књигу дародаваца (странице 1–18) као поклон Двора Краљевине Југославије.

Већ површни преглед дозвољава да се констатује да нека од одликовања која је Краљ поседовао нису ни предата Музеју, као што се упоређивањем садашњег стања фондова са листом из Књиге дародаваца лако да установити шта је у међувремену нестало из збирке.

Разлози због којих појединих одличја нема на листи дају се лако утврдити (на пример – обавеза враћања инсигнија по смрти носиоца), док за нека друга одликовања – посебно турска – нема једноставног одговора. Такође, и поред законске одредбе да је Краљ носилац и поглавар свих земаљских ордена, јасно је да Владалац нека од њих никада није ставио на себе, па је одсуство таквих инсигнија сасвим разумљиво.

The kindness of Mrs. Mila Piletić, our Member, well known expert in the field of phaleristics, and for many years custodian of the phaleristic collection at the Military Museum, provided us with the opportunity to tackle the problem of the Orders of Knighthood and Decorations owned and worn by King Alexander I.

After the brutal assassination in Marseilles, organized by the steady collaborators in crime - Croatian “Ustašes”, Macedonomaniacs and Bulgarians, the equestrian insignia of the murdered King were handed to the Military Museum and dully entered into Book of Donors (pages 1-18) as a Gift of the Royal Court.

Even a perfunctory look at the List permits one to state that some of the insignia held by the King were obviously not handed to the Museum, and that comparison with the list of those items still in the Museum Collection facilitates evidence of the lost or stolen specimens. Reasons for which some insignia are missing from the list can easily be construed in some cases (i.e., the obligation to return insignia, as in case of Bath Collar, or Royal Victorian Chain), but some of items missing in the List are a real tough nut (i.e., Turkish orders).

СРБИЈА И ЈУГОСЛАВИЈА (SERBIA & YUGOSLAVIA):

- Орден Карађорђевог звезда са мачевима (Order of the Star of Karageorge with Swords)
 - ⇒ 1. ст./ GC
 - ⇒ 2. ст./ GO
 - ⇒ 3. ст./ C
 - ⇒ 4. ст./ K.

- Орден Карађорђевог звезда (Order of the Star of Karageorge)
 - ⇒ 1. ст./ GC
 - ⇒ 3. ст./ C

- Орден белог орла са мачевима (Order of the White Eagle with Swords)
 - ⇒ 1. ст./ GC
 - ⇒ 3. ст./ C

- Орден белог орла (Order of the White Eagle)
 - ⇒ 1. ст./ GC
 - ⇒ 3. ст./ C
 - ⇒ 5. ст./ K

- Орден белог орла (Order of the White Eagle)
 - ⇒ 1. ст./ GC
 - ⇒ 3. ст./ C
 - ⇒ 4. ст./ O

- Орден Југословенске круне (Order of the Yugoslavian Crown)
 - ⇒ 1. ст./ GC
 - ⇒ 3. ст./ C
 - ⇒ 4. ст./ O

- Орден Светог Саве (Order of St. Sava)
 - ⇒ 1. ст./ GC

- Златна Медаља за храброст (Gold Bravery Medal)

- Спомен-медаља избора Петра I за краља Србије (Commemorative Medal of the Election of Peter I as King of Serbia)

- Споменница рата 1912 (War 1912 Commemorative Medal)

- Споменница рата 1913 (War 1913 Commemorative Medal)

- Споменница рата 1914–18 (Great War Commemorative Medal)

- Албанска споменница (Albanian Retreat Commemorative Medal)

- Крст милосрђа (Misericordia Cross)

ЦРНА ГОРА (MONTENEGRO)

- Орден Данила I или за Независност Црне Горе (Order of Danilo I or for the Indepetro)
 - ⇒ 1. ст./ GC
 - ⇒ 4. ст./ O

БЕЛГИЈА (BELGIUM)

- Орден Леополда I (Order of Leopold I)
 - ⇒ 1. ст./ GC

- Ратни крст 1914–18 (War Cross 1914/8)

БУГАРСКА (BULGARIA)

- Орден Св.св. Ћирила и Методија (Order of St.St. Cyrillus and Methodius)

- ⇒ Орден са ланцем/ Order with Collar

- Орден Св. Александра (Order of St. Alexander)

- ⇒ Велики крст са мачевима, на ланцу/ GC with Swords on the Collar

- ⇒ Велики крст/ GC

ГРЧКА (GREECE)

- Орден Спаситеља (Order of the Redeemer)

- ⇒ 1. ст./ GC

- ⇒ 3. ст./ C

- Ратни крст (War Cross)

ИТАЛИЈА (ITALY)

- Орден Св.св. Маврикија и Лазара (Order of St.St. Mauritius and Lazarus)
 - ⇒ 1. ст./ GC

- Орден Италијанске круне (Order of the Italian Crown)
 - ⇒ 1. ст./ GC
 - ⇒ 4. ст./ O

- Ратни крст (War Cross)

МЕКЛЕНБУРГ (MECKLENBURG)

- Мекленбуршка звезда (Star of a Mecklenburg Order)

ПЕРУ (PERU)

- Орден сунца (Order of the Sun)

- ⇒ Велики крст/ GC

ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА ЈЕРУСАЛИМСКА (ORTHODOX CHURCH OF JERUSALEM)

- Орден православних крсташа Св. Гроба (Order of the Orthodox Crusaders of the Holy Sepulchre)

- ⇒ Велики крст/ GC

ПОЉСКА (POLAND)

- Орден белог орла (Order of the White Eagle)

- Орден Polonia Restituta (Order of Polonia Restituta)
 - ⇒ 1. ст./ GC

- ⇒ 1. ст./ GC

- Знак пољских легионара (Badge of the Polish Legion)

ПОРТУГАЛ (PORTUGAL)

- Орден Христа (Order of Christ)

- ⇒ 1. ст./ GC

РУМУНИЈА (ROMANIA)

- Орден Михајла Храброг (Order of

- Michael the Brave)
 - ⇒ 1. ст./ 1st Class
 - ⇒ 2. ст./ 2nd Class
 - ⇒ 3. ст./ 3rd Class
 - Орден румунске круне (Order of the Romanian Crown)
 - ⇒ 1. ст./ GC
 - ⇒ 3. ст./ C
 - Ратни крст (War Cross)
 - Јубиларна Пелеш споменица 1883–1933 (Jubilee Medal Peles 1883-1933)
 - Знак гардијског ловачког пука (Badge of the Jaeger Regiment of the Guards)

РУСИЈА (RUSSIA)

- Орден Св. Андреја Првозваног (Order of St. Andrew the First-Called)
- Орден Св. Александра Невског (Order of St. Alexander Nevsky)
- Орден Белог орла (Order of the White Eagle)
- Орден Св. Георгија (Order of St. George)
 - ⇒ 4. ст./ 4th Class
- Орден Св. Ане (Order of St. Anne)
 - ⇒ 2. ст./ 2nd Class
- Орден Св. Станислава (Order of St. Stanislas)
 - ⇒ 1. ст./ 1st Class
- Spomenica 300 godina Romanovih (Jubilee Medal for 3rd Centennial Anniversary of Romanovs)
- Јубиларни знак 14. Олоњецког пука Краља Петра I (Jubilee Badge of the 14th Olonets Regiment of King Peter I)
- Знак Пажевског корпуса (Badge of the Pages' Corps)

СИЈАМ (SIAM)

- Орден белог слона (Order of the White Elephant)
 - ⇒ 1. ст./ 1st Class

УЈЕДИЊЕНО КРАЉЕВСТВО ВЕЛИКЕ БРИТАНИЈЕ И ИРСКЕ (UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND IRELAND)

- Орден купатила (Order of Bath)
 - ⇒ Велики Крст / GCB
 - ⇒ 4. ст. војни / CB Milit.
- Краљевски викторијански орден (Royal Victorian Order)
 - ⇒ Велики крст / GCRVO
- Споменица крунисања Џорџа V 1911 (Coronation Medal of George V 1911)

ФРАНЦУСКА (FRANCE)

- Орден Легије части (Order of the

Legion of Honor)

- ⇒ Велики крст/ GC
- ⇒ 5. ст./ K
- Војна медаља (Military Medal)
- Ратни крст 1914/18 са палмом (War Cross 1914/18 with Palm Branch)
 - ⇒ 1914-1915
 - ⇒ 1914-1916
 - ⇒ 1914-1917
 - ⇒ 1914-1918
- Знак удружења Poilu d'Orient (Badge of the Poilu d'Orient Association)
- Ратни медаљон (War Medallion)

ЧЕХОСЛОВАЧКА (CZECHOSLOVAKIA)

- Орден белог лава (Order of the White Lion)
 - ⇒ 1. ст. са ланцем/ GC with Collar
- Ратни крст 1914/18 (War Cross 1914/18)

КОМЕНТАРИ - COMMENTARIES:

СРБИЈА И ЈУГОСЛАВИЈА (SERBIA & YUGOSLAVIA):

Одсуство Ордена Кнеза Лазара је разумљиво, јер се ради о владарској инсигнији која је аутоматски припала новом Краљу. Од Ордена Карађорђевог звезде са мачевима 1. степена, сачуван је орденски знак на ленти, али не и грудна звезда. Орден Југословенске круне 4. степена први је примерак израђен по устаљеном пројекту (са венцем у надвишењу). Нема логичног образложења због чега нема Ордена Црвеног крста, који је Краљ имао, и који је носио на "дашчици". На "дашчици" су Музеју предати Орден Карађорђевог звезде са мачевима 4. ст., Златна медаља за храброст, Медаља избора Петра I за краља, Ратне споменице 1912, 1913, 1914/18. и Албанска.

The absence of the Collar of the Order of St. Prince Lazarus is easy to understand, since said Order was de facto Royal Insignia, and was transmitted automatically to the new King. The set of the Order of Star of Karageorge with Swords GC which is still in Museum possession, does not contain the Star any more. The specimen of the Officer's Badge of the Order of Yugoslavian Crown is the very first minted after the design of the Order was finally approved (with wreath suspension). There is no logical explanation for the absence of the Red Cross Order, which king possessed and wore at the end of the breast bar. The breast bar delivered to Museum contained (of national insignia) Order of the Star of Karageorge with Swords 4th Class, Gold Bravery Medal and War Commemorative Medals for 1912, 1913, 1914/18 and Albanian Retreat.

ЦРНА ГОРА (MONTENEGRO):

Упадљиво је одсуство Ордена Св. Петра. Пре но што је дошло до личног сукоба између будућег краља Александра и његовог деде, Краља Николе I, инсигнија овог ордена је била ношена на дашчици одмах иза 4. степена Ордена Карађорђевог звезде. Такође, поменути сукоб би могао бити разлог што Краљ није касније носио ни јубиларне

споменице свога деде по мајци (за 40. и 50. годишњицу владавине), али то још увек није одговор на питање зашто ни Орден ни медаље нису предати Музеју.

The absence of the Order of St. Peter and of the Ruler's Jubilee Medals (40th and 50th Anniversaries) are amazing. One can understand that after the conflict between the future King and his maternal Grandfather came into open, the former abstained from further wearing Family Decorations of the later, but this still offers no answer why the insignia were not transferred to the Museum.

БЕЛГИЈА (BELGIUM)

Нема ближих података о евентуалној посебној категорији Ордена Леополда или дистинкцијама на траци Ратног крста. Ратни крст је био монтиран на дашчицу.

No nearer information is contained in Book of Donors data about Division of Order of Leopold (Military, Civil) or possible distinctions on the War Cross ribbon (the War Cross was delivered mounted on breast bar).

БУГАРСКА (BULGARIA)

Орден Ђирила и Методија се два пута помиње у Књизи, једанпут уз назнаку "звезда, лента и венац", други пут као "орден са венцем". Уопште, право је чудо да је за ланац консеквентно кроз Књигу коришћен термин "венац". Овде се вероватно ради о томе да се сет инсигнија састојао од орденског знака на великом ланцу, звезде, ленте (без орденског знака, јер се лента никада није носила истовремено са ланцем, па се по потреби знак премештао) и орденског знака на малом ланцу. У погледу Ордена Св. Александра, претпоставка је да се радило о инсигнијама Великог крста, јер је група без мачева вероватно додељена пре но што је извршена интерполација нове 1. класе, док је у категорији са мачевима поново коришћен термин "венац", вероватно за мали ланац на коме је био знак са круном новог типа (за разлику од примерка који је имао Краљ Петар I, и који је био са "хесенском" круном).

Throughout the Book of Donors pages referring to the Orders of King Alexander, out of some unfathomable reason, the term "wreath" is used to describe the Collar or Chain. There are two entries regarding Order of St. St. Cyrillus and Methodius, which we understand to be intended to describe Grand Collar with Badge, Small Collar with Badge, Star and Sash (without Badge). The references to 1st Class of St. Alexander Order must refer to the awarding prior to interpolation of new degree between former 1st and 2nd Class, which transformed former 1st Class into Grand Cross. The Small Collar of St. Alexander was certainly with new type Crown (King Peter I had one with the "Hessian" Crown).

ГРЧКА (GREECE)

Ратни крст се налази на дашчици, између белгијског и румунског.

The War Cross is mounted on breast bar, between simillar crosses from Belgium and Romania.

ИТАЛИЈА (ITALY)

Најузвишенији орден св. Благовештења недостаје на списку. Велики ланац ордена је и онако лично власништво Великог мајистра, и подлеже враћању по смрти носиоца, али мали ланац и звезда остају наследницима преминулог витеза. The Supreme Order of the Annunziata is miss-

ing from the List. Great Collar is, nevertheless, the private property of the Grand Master and has to be returned upon the demise of the Holder, but Small Collar and Star remain to the heirs of the deceased.

МЕКЛЕНБУРГ (MECKLENBURG)

Књига дародаваца наводи само да је у питању "Метленбуршка" звезда. Вероватно се радило о звезди Ордена вендске круне (верзија Мекленбург-Штрелица) са златном круном (јер је додељена у време када је потоњи Краљ још увек био Престолонаследник). Не зна се зашто је Музеју предата само звезда, и шта се догодило са ланцем и орденским знаком.

The Book of Donors mentions only "a Metlenburg" (sic!) Star. It was probably Star of the Mecklenburg (-Strelitz) House Order of the Crown of Wends, with Crown in Gold (because the future King received it when still the Crown Prince). What happened with the Collar and with the Badge, however, is a mystery.

ПЕРУ (PERU)

Уобичајена је пракса да се Орден Сунца влада-рима и престолонаследницима додељује у специјалној класи, са брилијантима. У Књизи се, међутим, то не помиње, нити је ишта од инсигнија сачувано.

The usual practice was to award foreign Royalty and Heads-of-States with Special Class of Order of Sun, with brilliants. However, the Book of Donors is silent on that point, and nothing of the insignia survived.

ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА ЈЕРУСАЛИМСКА (ORTHODOX CHURCH OF JERUSALEM)

Музеју су биле предате следеће инсигније: ланац, звезда, орденски знак на огрлици, орденски знак на ленти и још нешто за шта не знамо шта би могло бити (наиме, Књига изричито цитира звезду и ланац, а три пута наводи орден!). Како се сет инсигнија Специјалног Великог крста састоји од наведених делова, велико је питање да ли је можда у попису лента третирана као посебан комад, или је ланцу био природат посебни орденски знак? У Музеју се још налазе орденски знаци са ленте и огрлице и звезда.

The Book of Donors specifies five-part insignia, quoting Star and Chain, followed by unspecified triple mention of the "Order". Since complete set of the Special Grand Cross consists of Collar, Sash Badge, Neck Badge and Star, one wanders if possibly Sash was taken to be separate part of the set insignia, or if there was another Badge attached to Collar? In Museum treasury the Sash Badge, neck Badge and Star are still preserved.

ПОЉСКА (POLAND)

На листи предатих одликовања нема Великог крста Ордена *Virtuti Militari*. Ово је једно од питања везаних за судбину одликовања Краља Александра за које се, за сада, одговор не назире.

Grand Cross of Virtuti Militari is missing from the list of the Book of Donors. This mystery presently offers no way out.

ПОРТУГАЛ (PORTUGAL)

Звучи прилично необично да је Краљ Александар од португалских ордена поседовао само Орден Христа. Књига дародаваца цитира орденски знак на ленти и звезду.

It sounds rather strange that King Alexander had only Order of Christ, among all the Portuguese Orders. Book of Donors mentions Sash with Badge and Star of the Order.

РУМУНИЈА (ROMANIA)

Још једна мистерија збирке је изостављање Ордена Карола I на ланцу са списка предатих инсигнија.

Another mystery of the Royal Insignia handed over to the Museum is absence of the Order of Carol I with Collar.

РУСИЈА (RUSSIA)

Од читавог сета инсигнија Светог Андреја Првозваног, према Књизи, предат је само орденски знак на ленти (без звезде и без ланца). Није предата ни звезда Ордена Белог орла, нити 3. степен Ордена Светог Георгија (4. степен је монтиран на дашчици, иза 3. степена Ордена Михајла Храброг). Такође, помиње се 2. степен Св. Ане, иако се уз Орден Св. Андреја добијала увек Св. Ана 1. степена.

Russian insignia, according to the Book of Donors, suffer from some inexplicable omissions: the Collar and Star of Order of St. Andrew were not included in the donation, neither was star of Order of White Eagle, or St. George III Class Badge (the 4th Class is mounted on the breast bar, following 3rd Class of Michael the Brave Order). Although Book mentions Order of St. Anne 2nd Class, one wanders what happened to the 1st Class of that Order, which was always given together with Order of St. Andrew.

СИЈАМ (SIAM)

Ништа од инсигнија овог егзотичног ордена није сачувано.

Nothing of the insignia of this exotic Order exists in the Museum funds any more.

УЈЕДИЊЕНО КРАЉЕВСТВО (UNITED KINGDOM)

Краљевски викторијански ланац недостаје на списку, као и ланац уз Велики крст Краљевског викторијанског ордена и ланац уз Орден купатила, који су ионако подлежали обавези враћања.

The Book of Donors omits mentioning the Royal Victorian Chain and chains of the Royal Victorian Order and of the Order of Bath, which were under obligation of return anyway.

ФРАНЦУСКА (FRANCE)

Орден Легије части, који је Краљ имао на себи у тренутку убиства у Марсеју, са траговима куршума и крви, сачуван је у Музеју.

Order of the Legion of Honor, which the King wore at the moment of assassination in Marseilles, pierced by bullet and blood stained, is preserved in the Museum.

ЧЕХОСЛОВАЧКА (CZECHOSLOVAKIA)

Ланац Ордена Белог лава није сачуван. Музеју су предата два Ратна крста, један монтиран на дашчици, други посебан.

Collar of the Order of White Lion is not preserved. Two War Crosses were in the lot: one mounted on the breast bar, the other single.

НЕКЕ НАПОМЕНЕ / SOME OBSERVATIONS:

◇ Краљ Александар је поседовао турске царске ордене Имтијаза, Османлија и Меџидија. Ништа од турских инсигнија није предато Музеју, нити је икада виђено после 1918. Такође, турски орден Краља Петра I (Имтијаз, ланац Ертогрула) никада нису виђени, ни на краљевим фотографијама, после 1911. године. Питање: да ли су можда већ по из бијању

рата 1912. године Краљ Петар и Регент Александар вратили све турске ордене Султану?

◆ King Alexander was Holder of Turkish Imperial Orders of Imtiaz, Osmani and Mecidi. Nothing of Turkish insignia was handed over to the Museum, nor was ever seen after 1918. In the same way, Turkish insignia of King Peter I (Imtiaz, Collar of Ertogrul) were never seen, even in photographs, after 1911. The questions is: is it possible that after the outbreak of the 1912 War, both King Peter and Regent Alexander returned all Turkish insignia to the Sultan?



Престолонаследник Александар у гардијској униформи. Виде се мали ланац Благовештења и велики ланац Св. Андреја Првозваног, на десној страни груди звезде Имтијаза и бугарског Св. Александра, а на левој страни груди звезде Карађорђевог звезде и Св. Благовештења, као и фрагмент да шчице. The Crown Prince Alexander in uniform of the Guards. The Prince is wearing small collar of Annunziata and large collar of St. Andrew. At the right breast one may see stars of the Imtiaz and of the Bulgarian St. Alexander, while on left breast stars of Star of Karageorge and that of Annunziata may be observed, as well as a



Краљ Александар са пољским орденима Virtuti militari и Polonia restituta, поред Карађорђевог звезде. King Alexander, displaying Star of Karageorge and two Polish Orders (Virtuti Militari and Polonia Restituta).

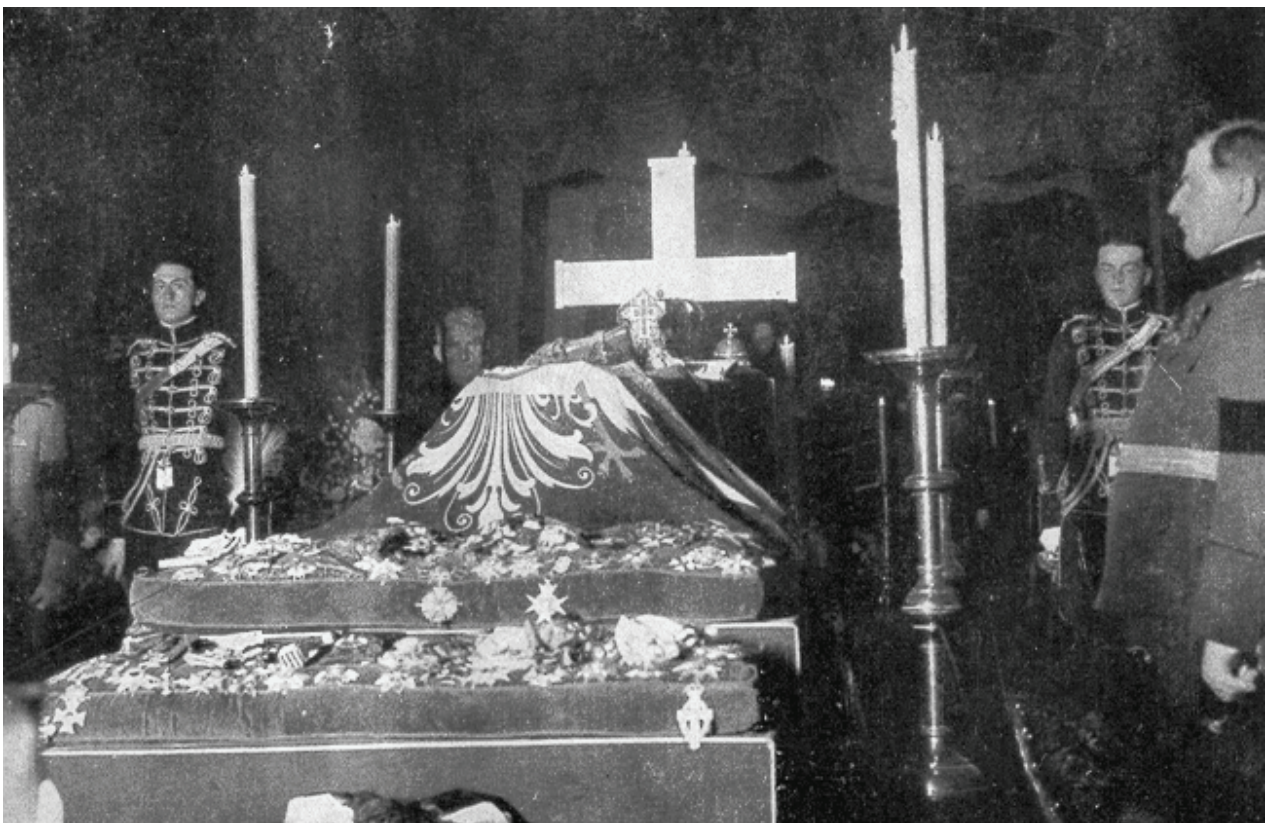
fragment of the breast bar.



Краљ Александар на крштењу будућег Краља Петра II, носи руски Орден Св. Георгија 2. степена, Краљевски викторијански ланац, ланац и ленту Ордена Карола I, и звезде Карола I, Купатила, Карађорђевог звезде са мачевима и Бе-лог орла са мачевима. King Alexander, at the Baptism of the future King Peter II, displays neck badge of Russian St. George Order 3rd Class, Royal Victorian Chain, Collar and Sash of Romanian Carol I Order, and stars of the Orders of Carol I, Bath, Star of Karageorge with swords and White Eagle with swords.



Краљ Александар у униформи румунског пуковника. О врату носи Орден Михајла Храброг и ланац Ордена Каро-ла I, ком ордену припадају и лента и звезда. King Alexander in the uniform of the Colonel of his Romanian Regiment, wearing neck Badge of Order of Michael the Brave, Collar, Sash and Star of Order of Carol I.



Краљ Александар на одру. На јастуцима испред ковчега изложени су у два нивоа Краљевски орден. King Alexander laying in state. At the foot of the catafalque King's Orders and Decorations are displayed.